

บทสรุปท้ายเล่ม

การศึกษาวรรณกรรมภาคใต้ทั้งประเภทมุขปาฐะ และลายลักษณ์นี้ เสมือนกระจกเงาสท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตของชาวภาคใต้ครั้งอดีต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเชื่อ โลกทรรศน์ ค่านิยม และประเพณีต่าง ๆ ล้วนบ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของดินแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ก่อนศึกษาวรรณกรรมภาคใต้ ควรทราบภูมิหลังของดินแดนแห่งนี้ เช่น ภูมิหลังด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ประเพณี และการศึกษาทั้งหมดนี้ล้วนมีอิทธิพลต่อรูปแบบและเนื้อหาในวรรณกรรม

การศึกษาวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะและลายลักษณ์ พร้อมกับได้เห็นตัวอย่างวรรณกรรมอันเป็นที่รู้จักแพร่หลายในภาคใต้ มาประกอบการศึกษาทั้งแนวกว้างและแนวลึก บทวรรณกรรมเหล่านี้มีหลายประเภท เหมาะที่จะนำไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น นำไปประกอบศิลปะการแสดง พิธีกรรม สวดอ่าน และกล่อมเด็ก ล้วนมีรูปแบบและเนื้อหาแตกต่างกัน ตัวอย่างวรรณกรรมลายลักษณ์ประเภทนิทาน เหมาะสำหรับสวดอ่านกันฟังนับเป็นมรดกสวาในยุคนั้น

วรรณกรรมลายลักษณ์ หรือหนังสือขุดบันทึกตามเสียงพูดของชาวภาคใต้นับเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง วรรณกรรมแต่ละประเภทมีเนื้อหาน่าสนใจ ประกอบด้วยประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัจจุบันประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างก็เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา อีกอย่างหนึ่งภาษาและสำนวนโวหารอันเป็นภาษาถิ่นใต้ นอกเหนือจากอรชรรสแล้วยังแฝงไปด้วยภูมิปัญญาของกวี หรือชาวบ้านยุคนั้นอย่างน่าขบถ

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมภาคใต้ กับวรรณคดีไทยก็มีประเด็นที่น่าสนใจ เช่น บางเรื่องหรือบางตอนในวรรณคดีไทย มีถ้อยคำพ้องกับภาษาถิ่นใต้เนื้อหาบางตอน เช่น บทละครเรื่องนางมโนห์รา มีลักษณะอย่างวรรณกรรมภาคใต้ แม้วรรณกรรมภาคใต้ เช่น เพลงร้องเรือจำนวนหลายเพลงกล่าวถึงวรรณคดีไทย แสดงให้เห็นถึงการแพร่กระจายของวรรณกรรมแต่ละถิ่น ทำให้วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กัน

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น มีคุณค่าเนกประการ เช่น

1. สร้างความสนใจ และนำไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้กว้างขวางและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

2. นำไปเปรียบเทียบกับวรรณกรรมท้องถิ่นอื่น เป็นลักษณะการศึกษาเชิงวรรณกรรมเปรียบเทียบ
3. เพิ่มความเข้าใจท้องถิ่นภาคใต้มากยิ่งขึ้น
4. ช่วยอนุรักษ์ และเผยแพร่สมบัติบรรพชนอันล้ำค่าให้แพร่หลายออกไป
5. ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจต่อวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา